

ФОРМУВАННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ ФУТБОЛІСТІВ РІЗНОЇ СПОРТИВНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Караулова С. І.

*доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
професор кафедри фізичної культури і спорту,
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Корольов Д. І.

*здобувачів освітньо-наукового рівня вищої освіти
(ступеня доктора філософії)
за спеціальністю «Фізична культура і спорт»,
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

На сьогодні проблема якісної підготовки спортивного резерву у футболі, залишається безперечно актуальною. Спортивний результат – це підсумок багаторічної спільної тренувальної роботи, що виконується спортсменом і тренером в оволодінні техніко-тактичною майстерністю, вдосконаленні рухових якостей, індивідуальних можливостей спортсменів, підвищенні рівнів працездатності та функціональної підготовленості [2, 4].

Кожен етап багаторічної підготовки висуває високі вимоги, не тільки до цілей, завдань, особливостей стратегії підготовки, а також до змісту та організації тренувальних занять у структурних утворюваннях річного макроциклу.

У відповідності до мети дослідження розроблено технологію поетапного формування техніко-тактичних дій, яка складалась з трьох послідовних етапів навчання техніко-тактичних дій футболістів різної кваліфікації (етап початкової техніко-тактичної підготовки, етап навчально-тренувальний ТТП, етап вдосконалення ТТП). Основними принципами впливу методики техніко-тактичної підготовки футболістів були такі:

1. Положення теорії поетапного формування техніко-тактичних дій, що роблять цей процес керованим і сприяють підвищенню ефективності тренувального процесу.

2. Підбір послідовних комплексів вправ, що застосовувались в тренуванні футболістів здійснювався з урахуванням: домінантних

чинників техніко-тактичної підготовленості футболістів в залежності від вікового аспекту; параметрів специфічних проявів техніко-тактичних дій; сучасних рекомендацій побудови техніко-тактичної підготовки [6].

Кожен етап технології містив свої завдання, засоби і методи, що використовувалися в формуванні специфічних техніко-тактичних дій футболістів різної кваліфікації. Етапні завдання навчання і їх послідовність встановлювались в залежності від об'єктивних вікових можливостей футболістів, при цьому рішення кожного попереднього тренувального завдання повинно створювати передумови для успішного освоєння наступного.

Провідні фахівці, тренери визначають, що в системі тренування футболістів різної кваліфікації центральне місце займають спеціально-підготовчі вправи, що включають в себе елементи змагальної діяльності, а також дії, наближені до них за формою, структурою, по характеру якостей і діяльності функціональних систем організму [1, 3]. Майже будь-яка вправа, що містить техніко-тактичні елементи, в певній мірі служить засобом вдосконалення техніко-тактичної майстерності [5, 7].

Таким чином, для успішного навчання гравців будь-якому прийому (індивідуальна тактика) або варіанту взаємодій (групова, командна тактики) в кожному тренувальному занятті було рекомендовано використовувати кілька тренувальних завдань, вибраних з трьох груп тренувальних вправ: базових тренувальних (комплекс 1), структурних тренувальних (або ситуаційних, комплекс 2) та ігрових тренувальних (творчих, комплекс 3) вправ.

Базові вправи – це групові вправи, в яких робота націлена на освоєння гравцями техніко-тактичних елементів, які виконуються без опору суперника і відповідно до заздалегідь встановленими просторово-часовими вимогами до взаємодії футболістів в малих і середніх коаліціях. Такі вправи об'єднуються в поняття «школа» техніко-тактичних прийомів.

Структурні вправи – це індивідуальні або групові вправи, що спрямовані на формування здатності застосовувати дію, що освоюється, ситуативно, на основі прийняття ними альтернативних рішень, в ситуаціях з невідомим заздалегідь алгоритмом ходів. Це більш складний рівень формування техніко-тактичних навичок.

Ігрові вправи є ключовим елементом ігрової підготовки. Їх застосування дозволяє моделювати різні реальні ігрові ситуації (епізоди взаємодій), в яких стимулюється ситуативний або творчий вибір гравцями найбільш ефективних рішень-дій як в обороні, так і в атаці.

Було визначено, що на етапі початкової ТТП футболістів переважали вправи для навчання базовим техніко-тактичним елементам футболу (вправи комплексу 1). Обсяг цих вправ складав від 60% до 100% від загального обсягу всіх вправ у межах мікроциклів підготовчого періоду.

Структурні вправи (комплекс 2) планувались від 10% до 30% і тільки починаючи з четвертого мікроциклу річного циклу підготовки, а ігрові вправи (комплекс 3) – в обсязі до 10% лише тільки у чотирьох останніх мікроциклах, які планувались перед контрольними іграми.

На навчально-тренувальному етапі ТТП вправи базової спрямованості (комплекс 1) складали від 40% до 90% від загального обсягу всіх вправ. Обсяг структурних вправ (комплекс 2) складав від 10% до 30%, але дані вправи планувались від початку підготовчого періоду, в порівнянні з попереднім етапом, в якому ці тренувальні вправи не використовувались на початку підготовки. Обсяг ігрових вправ (комплекс 3) було збільшено від 10% до 30%, в порівнянні з етапом початкового навчання техніко-тактичним діям.

Співвідношення засобів формування техніко-тактичних дій на етапі вдосконалення ТТП було зовсім іншим: в міру наближення до основних змагань у мікроциклах підготовчого періоду значно зменшується обсяг роботи над формуванням базових елементів техніко-тактичних дій (комплекс 1) від 80% до 10%, і збільшується робота з формування зв'язок (комплекс 2) від 10% до 40% та ігрових комбінацій (комплекс 3) від 10% до 80% специфічних техніко-тактичних дій футболістів.

Ефективність технології поетапного формування техніко-тактичних дій футболістів різної спортивної кваліфікації, спрямованої на підвищення рівня техніко-тактичної підготовленості була визначена за допомогою комплексного педагогічного контролю за змагальною діяльністю футболістів, а саме, індивідуальних техніко-тактичних дій.

Експериментальні дані, що отримані, дозволили констатувати, що у процесі формування техніко-тактичних дій в структурі підготовчого періоду річного макроциклу під впливом комплексів базових, структурних, ігрових вправ відзначається виражена оптимізація рівня техніко-тактичної підготовленості футболістів різної кваліфікації.

Література

1. Абдула А., Перцухов А., & Шаленко В. Аналіз атакуючих техніко-тактичних дій провідних футбольних клубів Європи. *Спортивні ігри*. 2023. № 2(28). С. 4–14. <https://doi.org/10.15391/si.2023-2.01>

2. Дорошенко Е.Ю. Методика вдосконалення техніко-тактичних дій футболістів з урахуванням показників спеціальної фізичної підготовленості. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Випуск 3К 2 (71). 2016. С. 116–119.

3. Дулібський А.В., Зомко О.В., Дулібський А.А. Поєднання ігрових, змагальних і комунікативних методів навчання гри в процесі спортивного відбору юних футболістів. *Фізичне виховання і спорт*. 2022. № 4. С. 102–111.

4. Костюкевич В.М. Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту: дис. ... докт. наук з ФВіС: 24.00.01, К.: 2012. 560 с.

5. Лобановский В. Бесконечный матч. Киев : Ін Юре, 2003. 503 с. URL: www.yakaboo.ua/beskonechnyj-match.html.

6. Ніколаєнко В.В., Шамардин В.Н. Багаторічна підготовка юних футболістів. Шлях до успіху. Київ: Самміт-книга. 2015. 360 с.

7. Перцухов А.А., Без'язичний Б.І., Худякова В.Б. Порівняльні характеристики ТТД провідних футбольних клубів світу. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2021. № 3(83). С. 68–76. doi.org/10.15391/snsv.2021-3.010.